

ՆԱԽԱԳԻԾ

ՆՈՐ ՈՐԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ

ՆԱԽԱԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12, 2013

ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

1. Հայեցակարգի ելակետերը համաշխարհային և տարածաշրջանային հարթություններում
2. Նպատակները և խնդիրները
3. Սկզբունքները և իրականացման հիմնական ուղիները
4. Հարաբերությունները միջազգային կազմակերպությունների, առաջատար և այլ պետությունների հետ

1.1. Հայեցակարգի ելակետերը համաշխարհային հարթությունում

- Համաշխարհայնացմամբ ձևավորվող իրավիճակը ձևավորում է համակարգային ճգնաժամի վտանգ պարունակող տուրբուլենտություն, որի մեջ արդեն նշմարվում է միջազգային հարաբերությունների հետվեստֆայյան նոր կարգի ուրվագիծը:
- Աշխարհաքաղաքական գործոնների և ուժերի մեծաքանակությունն ու բազմազանությունը, դրանց միջև պայքարի բարդությունը բազմապատիկ չափերով մեծացնում են փոքր դերակատարների՝ իրավիճակի վրա ազդելու և իրենց շահերն իրացնելու հնարավորություններն ու կարողությունները: Առաջին պլան են գալիս ու որոշիչ են դառնում ոչ թե նյութական, ռեսուրսային հզորությունը, այլ խելացի ուժը և կամքը:
- Հայության և Հայաստանի պարագայում խելացի ուժի և կամքի արդյունավետ գործադրման համար էական նպաստավոր պայմաններ են հայության բնական ցանցային վիճակը և Հայաստանի ներքին կայունության ներուժը, ուստի կերպավորվումը ըստ ցանցային տրամաբանության և ակտիվ համագործակցությունը անդրազգային ցանցային միավորների հետ կհանգեցնի հայության ներուժի համախմբման և կբազմապատկի հայկական գործոնի հնարավորություններն ու կարողությունները:

1.1.1. Միջազգային հարաբերությունների նոր կարգի ուրվագիծը. Դերակատարներ և գործոններ

- Դերակատարների տեսակային բազմազանության մեծացում, ոչ ավանդական դերակատարների՝ տարատեսակ անդրազգային ցանցային միավորների առաջացում, դերակատարների գործելառճի փոփոխություն:
- Էթնիկ կամ կրոնական սկզբունքով ձևավորվող նոր պետությունների կամ պետական կազմավորումների առաջացման միտում:
- Սպառողական մարդու տեսակի տարածման հետևանքով առաջացած անհամապատասխանություն մարդկային հնարավորությունների և մոլորակի ռեսուրսային հնարավորությունների միջև:
- Մի կողմից՝ համաշխարհայնացած մշակույթի մեղիականացում և տնտեսության համար տեխնոլոգիական նորարարության աճող կարևորություն, իսկ մյուս կողմից՝ նրա ծայրահեղ անհրավասարաչափ բաշխվածություն և այդ պատճառով ավելի ու ավելի մեծացող խզվածքը կամրջելու անհրաժեշտություն:

1.1.2 Միջազգային հարաբերությունների նոր կարգի երկու սցենար

- Աշխարհի քաղաքակրթական միօրինակացման և համահարթեցման գործընթացի շարունակում՝ նպաստավոր միջավայր ստեղծելով մի քանի հզոր պետությունների և անդրազգային ցանցային միավորների կողմից ուրիշներին նորովի կառավարելու համար, դրանով իսկ մեծացնելով հետնապահի վիճակում հայտնված պետությունների ու ազգերի նոր օրակի գաղութացման վտանգը:
- Քաղաքակրթությունների ու մշակույթների երկխոսության և նրանց միջև արդյունավետ փոխանակումների համար ներկայումս առաջացող մեծ հնարավորությունների օգտագործման շնորհիվ փոքր պետությունների ու այլ դերակատարների համար թոփաբային զարգացման նախադրյալների ստեղծում և այդ հիմքի վրա համերաշխության և համագործակցության սկզբունքներով առաջնորդվող միջազգային հարաբերությունների նոր կարգի ձևավորում:

1.1.3 Պետությունների ապագան

- Պետությունները մշտապես փոփոխվել են և ներկայումս էլ նրանց մի մասը արագ տեմպերով ու ծավալներով փոփոխվում են՝ հարմարվելով ցանցային դարաշրջանի հրամայականներին՝ կերպափոխվելով ըստ ցանցային տրամաբանության և ակտիվորեն համագործակցելով անդրազգային ցանցային միավորների հետ:
- Մեծ թվով այլ պետություններ, ընդհակառակը, չկարողանալով հարմարվել արդի աշխարհի փոփոխվող իրողություններին՝ իրենց գործառույթները զիջում են տարատեսակ միզազգային դերակատարներին՝ դրա հետևանքով հայտնվելով նոր որակի գաղութային կախվածության իրավիճակում:
- Նորգաղութատիրությունը կարող է հանդես գալ բազմամետրոպոլիտան, մետրոպոլիտամիջանկյալ կիսագաղութ-գաղութ շարակարգի (էշելոն) և ոչ ավանդական դերակատարների տարբեր աստիճանի մասնակցության առանձին կամ համակցված ձևերով:

1.2 Հայեցակարգի ելակետերը տարածաշրջանային հարթությունում

- Աշխարհաքաղաքական ուժերի շահերի կարևոր մասը կուտակվել է երեք՝ Միջերկրական, Սև և Կասպից ծովերի ավազաններն ընդգրկող լայնածավալ տարածաշրջանում:
- Տարածաշրջանի անվտանգային ճարտարապետության ում միջավայրի հավանական փոփոխություն՝ բալկանացում:
- Մեծ Մերձավոր Արևելքի երկրներում տեղի ունեցող խորքային զարգացումները կարող են հանգեցնել ոչ միայն դրանց քաղաքական վարչակարգի և/կամ կառավարման կարգի, այլև սահմանների փոփոխության, անգամ՝ նոր պետությունների և/կամ պետականակերպ կազմավորումների առաջացման, որոշ պետությունների տրոհման և/կամ վերացման:

2.1 Նպատակները

- **Գլխավոր նպատակը**

Հայաստանի՝ որպես ավանդական և ոչ ավանդական դերակատարների միջև կամրջող խաչմերուկի դերի նորովի վերաստանձնման, ինչպես նաև նրան արտաքին հարաբերությունների օբյեկտից ստեղծագործ սուբյեկտի վերածման ապահովում:

- **Այլ նպատակ**

Արտաքին հարաբերությունների ասպարեզում ցեղասպանության հետևանքների հաղթահարման, այդ թվում՝ հայ ժողովրդի պահանջատիրության բավարարման և նրա անօտարելի իրավունքների վերականգման ու իր Հայրենիքում նրա համախմբման ապահովում:

2.2 Խնդիրները

- Հայության և Հայաստանի մասնագիտացում՝ որպես կենսակերպի նոր մոդելների գեներատորի և/կամ ներմուծողի, արտահանողի և տեղայնացնողի (կանաչ տնտեսություն, կրթական նոր միջավայրեր, վերականգնողական էներգետիկա, նորամուծական և տեղեկութային հասարակություն (այդ թվում՝ տեխնոլոգիական տրանսֆերի ապահովման):
- Ազգային ցանցային գործունեության գերակայությունների որոշում և դրա հիման վրա ազգային ցանցային առկա միավորների արդիականացում և նոր միավորների ստեղծում, ինչպես նաև արևելաքրիստոնեական ցանցի մեջ հայկական գործոնի դերի վերաստանձնում ու արդյունավետ կիրառում:
- Անդրազգային ցանցային միավորների գնահատում, դասակարգում և մշտնադիտարկում, ինչպես նաև դրանց հետ հարաբերվելու հարացույցների մշակում և իրագործում:
- Հայաստանի պետական կառավարման համակարգի արտաքին քաղաքական քաղադրիչի ցանցայնացում և արդյունավետ կառավարում:

3.1 Սկզբունքները

- Հայակենտրոնություն և հայաստանակենտրոնություն:
- Ազգային շահերի գերակայություն:
- Համահայկականություն:
- Նախաձեռնողականություն և նորարարություն:
- Հավասարակշիռ բազմավեկտորություն:
- Ցանցայնություն:

3.2 Իրականացման հիմնական ուղիները

- Ազգային արժեհամակարգի և շահերի գերակայության հաշվառմամբ միջքաղաքակալրթական ու միջտարածաշրջանային հարթություններում և անվտանգային միջավայրերում ավանդական (միջպետական) ու ոչ ավանդական (ցանցային) ինտեգրում:
- Ազգային ցանցային համակարգերի ձևավորում, զարգացում և գործադրում, ինչպես նաև անդրազգային ցանցային համակարգերի հետ դրանց հարաբերությունների իրականացում:

4. Հարաբերությունները միջազգային կազմակերպությունների, առաջատար և այլ պետությունների հետ

Միջազգային կազմակերպությունների հետ հարաբերություններում Հայաստանն իր ռազմավարությունը պետք է կառուցի ազգային նպատակների առաջնայնության ու գերակայության մեկնակետից՝ հատկապես ձեռնպահ մնալով վերպետական (բացառությամբ ՄԱԿ-ից) ու ռազմաքաղաքական միջազգային կազմակերպություններին անդամակցելուց: